

วิเคราะห์กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

Analysis of the Ten Kasina as a Basis for Vipassana Meditation

พระอติรุจ สีมากสุก
Phra Atirut Seemaksuk

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
E-mail: zax.skyline@gmail.com

Received July 15, 2024; Revised August 25, 2024; Accepted October 9, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากสิณ 10 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 2) เพื่อวิเคราะห์กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วเขียนบรรยายเชิงวิเคราะห์พรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. กสิณ คือ วัตถุหรือสิ่งที่ใช้จูงใจ 10 ชนิด ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ใจเข้าไปเพ่งอยู่ในวัตถุหรือสิ่งนั้นๆ สำหรับใช้เป็นเครื่องหน่วงแห่งจิต ซึ่งทำให้คุณ ใจได้มั่น ทำให้จิตไม่ฟุ้งซ่านขาดสาย สงบระงับลงจากกิเลส 2. กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา คือ ผู้เจริญกสิณเข้าฌาน ออกจากองค์ฌานแล้วองค์ฌานที่ปรากฏชัดหรือนำสภาพธรรมที่ประกอบกับฌานที่ปรากฏชัดในขณะปัจจุบัน เพื่อในการเจริญวิปัสสนาญาณ บรรลุ มรรค ผล นิพพาน

คำสำคัญ: กสิณ 10; วิปัสสนาภาวนา; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This article aims to (1) explore the ten Kasina as presented in Buddhist Scriptures, and (2) analysis their significance. The ten Kasina serves as a foundational practice in Vipassana meditation. The research follows a documentary approach, utilizing descriptive and analytical narrative techniques. The research results found that; 1. Kasina are ten physical objects or concepts, as described in Buddhist scriptures used for mental concentration. A practitioner focuses on a physical object during the meditation, using it as stabilizing force to control mental distractions, and calm desires. 2. The ten Kasina serve as the foundation for Vipassana meditation. Once a practitioner attains the highest level of Kasina meditation, this focused state can be utilized in future Vipassana practice to develop deeper insight, align with the teachings of the scriptures, and progress on the path to Nirvana.

Keywords: Ten Kasinas; Vipassana Meditation; Theravada Buddhism

บทนำ

ปัจจุบัน มีความเข้าใจผิดในเรื่องการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา ในเรื่องของสมณะที่เกี่ยวกับกสิณ มีผู้คนหลายท่านมีความคิดที่เกี่ยวกับกสิณนั้นเป็นของลัทธิอื่นหรือเป็นของฤๅษี การเข้าใจผิดอย่างยิ่งเกี่ยวกับกสิณในของศาสนาพุทธ เพราะมีหลายคนคิดว่ากสิณนั้นไม่สามารถยกขึ้นถึงวิปัสสนาหรือไม่เข้าใจในการปฏิบัติหลักการของกสิณที่ยกขึ้นวิปัสสนา ซึ่งมีหลักฐาน ในพุทธศาสนาได้มีกล่าวถึงว่ากสิณ 10 นั้น เป็นกรรมฐานหมวดหนึ่ง มีวัตถุประสงค์สำหรับเพ่งเพ่งจนจิตให้เป็นสมาธิ มีพุทธพจน์ที่ปรากฏในกสิณสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลายบ่อเกิดแห่งธรรมที่มีกสิณเป็นอารมณ์ 10 ประการ คือ บุคคลหนึ่งย่อมรู้ชัดปฐวีกสิณอาโปกสิณเตโชกสิณวాయุกสิณนิลกสิณปิต्तกสิณโลหิตกสิณโอทาทกสิณอาโลกกสิณวิญญานกสิณ ทั้งเบื้องบน เบื้องต่ำ เบื้องขวา เบื้องซ้ายไม่มีสอง ไม่มีประมาณ”(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แต่กสิณไม่สามารถเป็นหนทางแห่งความพ้นทุกข์ได้ เป็นเพียงการศึกษามอบจิตใจให้อยู่ในสมาธิหรือในอารมณ์เดียว สูงสุดของการทำกสิณนั้นจึงเพียงได้แค่ฌาน ซึ่งสามารถนำกสิณนั้นมาเป็นบาทฐานในการพิจารณา เป็นกำลังในการตั้งมั่นทางจิตในการปฏิบัติเจริญวิปัสสนากรรมฐานจนกระทั่งโลกุตตรธรรมหรืออัสวักขยญาณต่อไป มีพุทธสุภาษิตได้กล่าวว่า ผู้ไม่มีปัญญา ฌานย่อมไม่เกิด ผู้ไม่มีฌาน ปัญญาย่อมไม่เกิด ผู้ใดมีทั้งสองอย่างคือมี ทั้งฌานทั้งปัญญาพร้อมแล้ว ผู้นั้นตั้งอยู่ ในที่ใกล้พระนิพพาน พิจารณาให้ดีกว่า ปัญญากับฌานก็อาศัยกันและกัน (พระสัทธัมมโชติกะ, 2536) เห็นด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นในการทำวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา” ได้เสนอความเด่นชัดในของปริยัติและวิเคราะห์กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา เป็นการตกผลึกในความคิดของผู้วิจัย ที่เสนอความเกี่ยวเนื่องกสิณของวิปัสสนา ว่าในการบรรลุดรรมนั้นกสิณสามารถเป็นบาทฐานในการเจริญวิปัสสนาต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากสิณ 10 ในคัมภีร์พระพุทธานุสา
2. เพื่อวิเคราะห์กสิณ 10 เป็นบทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์กสิณเป็นบาทฐานขึ้นสู่วิปัสสนาแบบสมถยานิก มีหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องและถูกต้องตรงตามพระไตรปิฎก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552) ว่าสามารถบรรลุได้ถึงปัญจฌานหรือระดับรูปสมาธิ 4 โดยมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเจริญกสิณยกขึ้นสู่วิปัสสนา แล้วเพ่งมองเพื่อทำจิตให้เป็นสมาธิ กสิณสามารถใช้เป็นบาทฐานในการเข้าสู่วิปัสสนาได้เรียกว่าการเจริญวิปัสสนาแบบสมถยานิกคือวิธีการฝึกจิตด้วยการเจริญสมถกรรมฐานก่อนแล้วเจริญวิปัสสนาต่อเนื่องภายหลัง เป็นแบบวิธีการฝึกฝนพัฒนาจิตเพื่อความหลุดพ้นตามแนวทางแห่งเจโตวิมุตติซึ่งจะส่งผลให้ผู้ฝึกปฏิบัติบรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์แบบอุกโกโตภาควิมุตติ (พระพงศ์สิทธิ โพธิ์เพชร เล็บและ วิโรจน์ คุ่มครอง, 2565)หรือออกจากฌานสมาบัติแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า กรักษากายและจิตด้วย เป็นสมุทัยในการ แล้วจึงพิจารณาเหตุปัจจัยของรูป-นามต่อไปว่า รูป-นามในอดีตเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้ แม้อรูป-นามในอนาคตก็เกิดขึ้นเพราะเหตุนี้ ไม่มีบุคคล ตัวเรา ของเรา ไม่มีผู้เนรมิตรูปนาม เมื่อก้าวข้ามความสงสัยปรารถนาความเป็นไปแห่งรูป-นามในกาลทั้ง 3 เสียได้ ก็ซึ่ง ในญาณ 16 นั้น ซึ่งอธิบายในญาณที่ 4 ซึ่งจะเริ่มในญาณที่ 4 เพราะปัญญาเห็นเป็นของอาการเป็นไตรลักษณ์ของรูปนาม จึงเข้าในญาณ 9 ซึ่งเป็นญาณที่แท้ของวิปัสสนา

วิจัยนี้มีความเด่นชัด คือในหลักของการวิเคราะห์กลไกในการเป็นบาปฐานวิปัสสนา โดยที่จะเน้นไปทางปฏิบัติวิปัสสนา เพราะเล็งเห็นในการปฏิบัติสูงสุดของศาสนาพุทธ คือวิปัสสนาภาวนา โดยเอาอกสณเป็นบาปฐานกลไกเป็นกรรมฐานที่ทำสมาธิได้เร็ว มีอานุภาพมาก จึงเหมาะกับการวิจัยนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณวิเสสวิสุทธิมรรค
2. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ และหนังสือ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เรียบเรียงข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องกับคัมภีร์พระไตรปิฎก
4. วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากหนังสือ งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สรุปให้ตอบปัญหาการวิจัยที่ตั้งไว้
5. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
6. แก้ไข ปรับปรุง นำเสนอผลงาน

ผลการวิจัย

กสิณ 10 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า กสิณเป็นวัตถุอันจูงใจ คือจูงใจให้เข้าไปผูกอยู่ เป็นชื่อของกัมมฐานที่ใช้ วัตถุสำหรับเพ่ง เพื่อดึงใจให้เป็นสมาธิ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง วัตถุ สำหรับเพ่งเพื่อดึงใจให้เป็นสมาธิทั้งหมดหรือสิ้นเชิง กล่าวคือ วัตถุสำหรับแผ่ไปไม่เหลือ ไม่ปักใจอยู่ใน อารมณ์กัมมฐานเพียงอารมณ์เดียว การเพ่งกสิณเป็นวิธีฝึกจิตให้เป็นสมาธิได้ง่ายกว่ากรรมฐานชนิดอื่นในบรรดากรรมฐาน 40 ชนิด ซึ่งมีอยู่ 10 ประเภท มีอาณิสสสมาธิ และมีอาณภาพมาก นอกจากนี้แต่ละชนิดของกสิณเมื่อฝึกสำเร็จแล้วก็จะบังเกิดอาณภาพที่แตกต่างกันไปตามอำนาจของกสิณชนิดนั้น เมื่อเธอพิจารณาเห็นนิรณ ๕ เหล่านี้ที่ละได้แล้วในตน ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์ แล้ว ย่อมเกิดปิติในใจ กายย่อมสงบ เธอมีกายสงบ เธอมีกายสงบแล้วย่อมได้ความสุข มีสุข จิต ย่อมตั้งมั่น เธอสดจากกามสังตจากอกุศลธรรม บรรลุปฐมฌานมีวิตก วิจารณ์ มีปิติ และสุขเกิด แต่วิเวกอยู่ เธอทำกายนี้แหละให้ชุ่มชื้นเอิบอัมชาบชานด้วยปิติ และสุขเกิดแต่วิเวก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552) กสิณ 1-8 เป็นรูปกสิณ ส่วนกสิณ 9-10 เป็นอรูปกสิณ ซึ่งใช้เป็นอารมณ์ของอรุปฌานคือ อากาสนัญญายตนะ และ วิญญูณัญญายตนะ ตามลำดับกัน (พระอริยคุณาธาร, 2555)

กสิณกับวิปัสสนานี้ก็เหมือนกันทรงแนะนำให้มีกสิณหรือกสิณก่อน เมื่อกสิณเสถียรเหมือนตะกอนที่ปิดบังจิตอยู่ตกไป กลายเป็นจิตที่ใสบริสุทธิ์ วิปัสสนาคือปัญญาที่จะส่องประกายขึ้นมา รู้เห็นความจริงของชีวิตได้เอง การละทิ้งสมณะ หรือ กสิณ ก็เหมือนคนหน้าตาดีที่พยายามเฝ้ามองหาวัตถุใต้น้ำที่ขุ่น จึงทำให้เสียเวลาไปมากและหมดแรงไปเปล่าประโยชน์ ซึ่งในพระไตรปิฎกได้กล่าวเกี่ยวกับการเจริญกสิณเป็นบ่อเกิดหรือบาทฐานในการพิจารณาวิปัสสนาดังนี้

“บุคคลบางคนในโลกนี้พิจารณาเห็นอาโปกสิณ ... เตโชกสิณ ... วาโยกสิณ ... นิลกสิณ ... ปิตกสิณ ... โลหิตกสิณ ... พิจารณาเห็นโอทาทกสิณโดยความเป็นอัตตา คือ พิจารณาเห็นโอทาทกสิณและอัตตาไม่เป็นสองว่า “โอทาทกสิณอันใด เรากี่ อันนั้น เราอันใด โอทาทกสิณก็อันนั้น” เมื่อประทับนั่งมั่นกำลังลูกลมอยู่ บุคคล เห็นเปลวไฟและแสงสว่างไม่เป็นสองว่า “เปลวไฟอันใด แสงสว่างก็อันนั้น แสงสว่างอันใด เปลวไฟก็อันนั้น” ฉะนั้น บุคคลบางคนในโลกนี้ก็นั่นเหมือนกัน ฯลฯ พิจารณาเห็นโอทาทกสิณและอัตตาไม่เป็นสอง ทิฏฐิคือความยึดมั่นถือมั่น ทิฏฐิไม่ใช่วัตถุ วัตถุก็ไม่ใช่ทิฏฐิ ทิฏฐิเป็นอย่างหนึ่ง วัตถุก็เป็นอย่างหนึ่ง ทิฏฐิ และวัตถุนี้เป็นอัตตาทิฏฐิมีรูปเป็นวัตถุ เป็นอาการที่ 1 อัตตาทิฏฐิเป็นมิจาทิฏฐิ เป็นทิฏฐิวิบัติ ฯลฯ เหล่านี้เป็นสังโยชน์ แต่ไม่เป็นทิฏฐิ บุคคลพิจารณาเห็นรูปโดย ความเป็นอัตตาอย่างนี้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สมณะหรือกสิณนั้นเป็นบ่อเกิดขึ้นของปัญญาที่เรียกว่าวิปัสสนาขึ้นมา เมื่อฝึกกสิณได้ที่แล้ว ปัญญาหรือวิปัสสนาก็จะเกิดขึ้นมาตัวเอง (จรรยา วรณกสิณานนท์, 2545)

วิเคราะห์กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

ผลการวิจัยพบว่า กสิณ 10 นั้น ต้องปฏิบัติให้เจริญจนเสียก่อน ซึ่งในคัมภีร์ขุททกนิกาย ปฏิสัมภทามรรค ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างฌานสมาธิกับวิปัสสนาภาวนาคือ การเจริญวิปัสสนาโดยมีสมณำหน้านั้น คือ ความที่จิต เป็นเอกัคคตารมณ์ไม่ฟุ้งซ่านด้วยอำนาจแห่งเนกขัมมะ เป็นสมาธิชื่อวิปัสสนา เพราะมีสภาวะพิจารณา เห็นธรรมที่เกิดขึ้นในสมาธินั้น โดยความไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์โดยความเป็นอนัตตา ด้วย ประการฉะนี้ สมณะจึงมีก่อนวิปัสสนามีภายหลัง เพราะเหตุฉะนี้ ท่านจึงเรียกว่า “การเจริญวิปัสสนา มีสมณำหน้า” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552). ในองค์ฌานในตัวเองมาคือ ทุติฌาน ตติยฌาน หรือจตุตถฌาน เป็นบาทฐานในการเจริญวิปัสสนาที่เกิดขึ้นมีเหตุให้เกิดอยู่ 3 อย่าง คือ

1 ปาทกฌานวาท หมายถึง ฌานลาภีบุคคลบางจำพวกก่อนที่จะเจริญวิปัสสนา ต้องการ เข้าฌานเสียก่อนเพื่อให้ได้สมาธิมีกำลังดีขึ้น แล้วก็เข้าฌานเป็นบาทเบื้องต้นสำเร็จเป็นปาทกฌานเมื่อออกจากปาทกฌานแล้วพิจารณารูป นาม ต่อไปจนเห็นไตรลักษณ์ และเมื่อวิปัสสนาญาณปรากฏขึ้น

2 สมมุติฌานวาท หมายถึงว่า เป็นการพิจารณาฌานเป็นส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่มีฌานลาภี พิจารณาฌานที่ตนได้มาแล้วฌานใดฌานหนึ่ง โดยความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อมีคคจิตเกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามฌานที่ตน

3 ปุคคลชฌาสยวาท หมายถึงเอาพวกฌานลาภีบุคคลเช่นกัน ปุคคลชฌาสยวาท หมายถึง การถือเอาความประสงค์ของฌานลาภีผู้เจริญภาวนานั้นเป็นสำคัญ

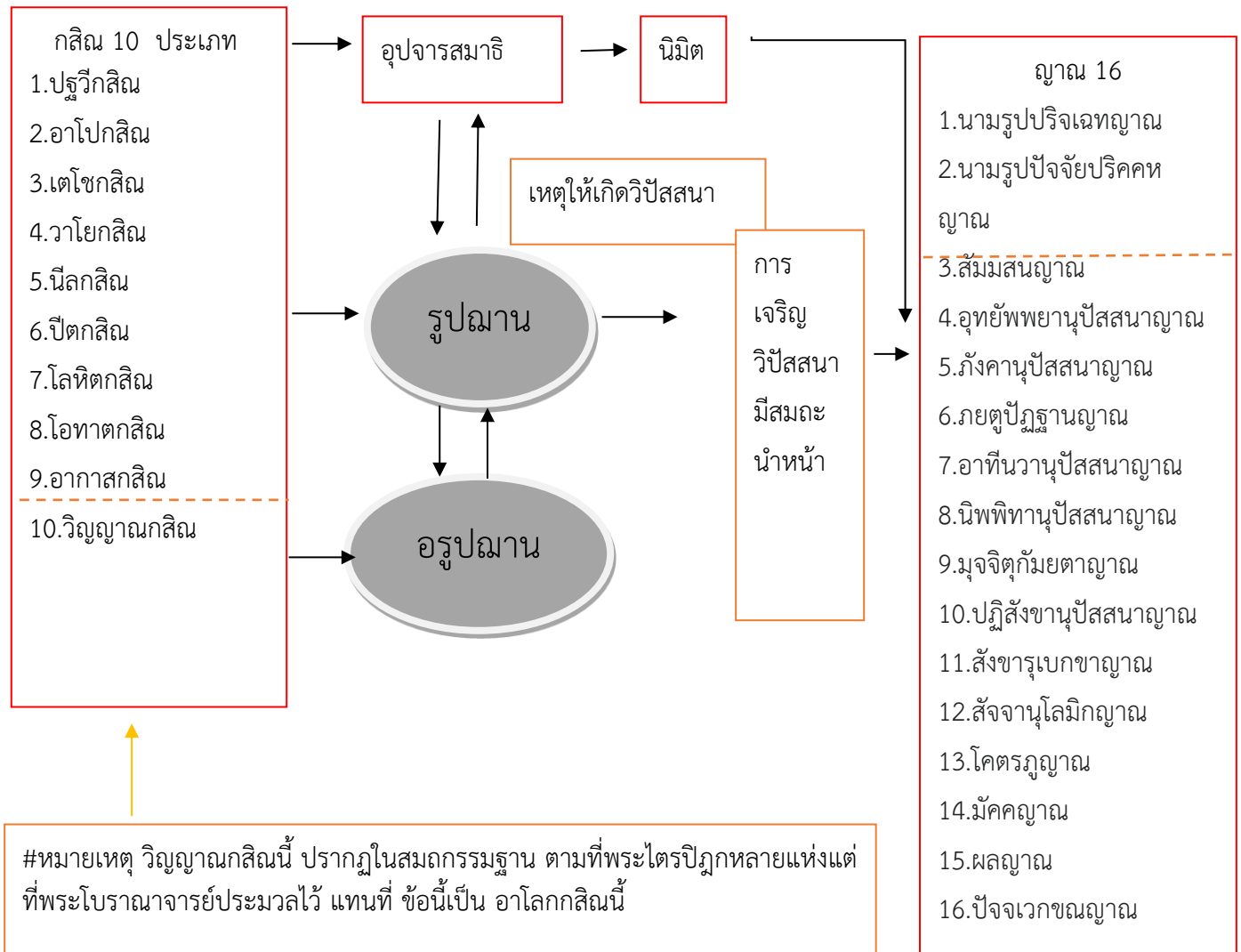
เห็นได้ว่า การที่จะเจริญกสิณนั้นเป็นบาทฐานในวิปัสสนาได้นั้นต้องเห็นอาการที่เป็นไตรลักษณ์ เพราะวิปัสสนานั้นเห็นอารมณ์หรืออาการที่เป็นไตรลักษณ์ แล้วมาพิจารณาโดยโยนิโสมนัสสสิการ คือการพิจารณาโดยแยบคาย เป็นตัวขัดเกลาให้ปัญญาเกิดเห็นอาการท้องแท้ ยกตัวอย่างว่า ผู้บรรลุปฐมฌานแล้ว ควร เข้าปฐมฌานก่อนจะเจริญวิปัสสนาเพื่อให้ฌานเป็นบาท เมื่อออกจากฌานแล้วจึงเจริญวิปัสสนา ต่อไป แม้การหยั่งเห็นก็เป็นการกำหนดรู้ขั้น 5 ซึ่งปรากฏในปฐมฌานนั้น ผู้บรรลุปฐมฌานอื่นหรือ อรูปฌาน ควรปฏิบัติตามนัยนี้เช่นเดียวกัน ผู้บรรลุปฐมฌานต้องเข้าฌานก่อนแล้วออกจากฌาน หลังจากนั้นจึงกำหนดรู้รูปนามที่ปรากฏในฌานนั้นๆ (พระโสภณมหาเถระ มหาสยยาตอ, 2548). ซึ่งจิตโน้มไปสู่วิปัสสนาสมณานิยมย่อมทำฌานนั้นให้ถึงความเป็นวิสัด้วยอาการ ๕ (พระพุทธโฆสเถระ, 2553). แคล่วคล่อง เมื่อผู้ปฏิบัติ นั้นออกจากฌานสมาบัติแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า กรัซกายและจิตด้วย เป็นสมุทัยในการ แล้วจึงพิจารณาเหตุปัจจัยของรูป-นามต่อไปว่า รูป-นามในอดีตเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้ แม้รูป-นามในอนาคตก็เกิดขึ้นเพราะเหตุนี้ ไม่มีบุคคล ตัวเรา ของเรา ไม่มีผู้เนรมิตรูปนาม เมื่อก้าวข้ามความสงสัยปรารถนาความเป็นไปแห่งรูป-นามในกาลทั้ง ๓ เสียได้ ซึ่งเข้าในวิปัสสนาญาณ 16 เจริญญาณต่อไป จนถึงบรรลุมรรค ผลนิพพาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงหลักการใหญ่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรรมฐานโดยมีกสิณ 10 เป็นบาทฐานยกขึ้นวิปัสสนา เท่านั้น ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยนั้นผู้วิจัยยังไม่ได้ แสดงให้เห็นถึง เนื่องด้วยขอบเขตงานวิจัยที่มีจำกัด ดังนั้น สำหรับผู้สนใจสามารถที่จะได้ทำการศึกษาในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในลำดับต่อไปได้ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับกสิณบาทฐานวิปัสสนาเท่านั้น ซึ่งยังมีได้ครอบคลุมถึงกสิณในฐานะที่มีความสัมพันธ์ในแง่มุมอื่นๆ ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าจะทำการ

วิจัยเกี่ยวกับกสิณในครั้งต่อไปนั้น ควรที่จะศึกษาวิจัยในประเด็น ดังกล่าวต่อไปนี้คือ (1) วิเคราะห์การใช้กสิณในการพัฒนาจิตในชีวิตประจำวัน (2) วิเคราะห์กสิณกับจิตทั้ง 6 ประเภท

องค์ความรู้จากการวิจัย

การบริกรรมกสิณ 10 ประเภท และลักษณะของวัตถุนั้นแตกต่างกัน ในการต้องเพ่งวัตถุ โดยปากว่า ตาจ้อง ใจนึก บริกรรม ด้วยภาวนาจิต ของแต่ละกสิณ จิตนั้นตั้งมั่นด้วยอุปจารสมาธิ จะมีดวงกสิณปรากฏอยู่ภายในใจ ที่เรียกว่า เป็นอุคคหนิมิต เมื่อได้อุคคหนิมิตแล้ว ก็เพ่ง อุคคหนิมิตนั้นต่อไป จนกว่าจะได้ปฏิภาคนิมิต นิมิตนั้นก็สามารถเจริญ วิปัสสนาได้ เพราะนิมิตนั้นในการเจริญวิปัสสนานั้นมองเห็นอาการไตรลักษณ์แล้ว ทำให้เกิดปัญญา แต่จะเจริญ สมาธิเพื่อให้บรรลุฌานเพื่อในการระงับนิวรณ์นั้นเองในการเออาจค์ฌานนั้นเป็นบาทฐานในการเจริญวิปัสสนาต่อ เมื่อจิตที่มีสมาธิพัฒนาสูงขึ้นที่ยังไม่เข้าวิปัสสนาจะบรรลุในปฐมฌาน ไต่ตามลำดับของฌานตามกำลังสมาธิ กสิณ 1-8 เป็นรูปกสิณ ส่วนกสิณ 9-10 เป็นอรุณกสิณ ซึ่งใช้เป็นอารมณ์ของอรุณฌานคือ อากาสานัญจายตนะ

และ วิญญูณญายตนะ ตามลำดับกัน แต่จะเจริญวิปัสสนานั้นจำเป็นจะต้องถอยกำลังของสมาธิ เพื่อการพิจารณาองค์ฌานดังกล่าวจะต้องตรงกับมรรคที่ตนปรารถนานั้นด้วย กล่าวคือ เมื่อปรารถนามรรคที่เป็นหุตยฌานก็ต้องเข้าหุตยฌานเสียก่อน แล้วพิจารณาองค์ฌานหุตยฌานนั้น หรือ เมื่อออกจากหุตยฌานแล้ว เป็นการเจริญวิปัสสนา มีสมณะนำหน้า โดยความพิจารณาธรรม รูป นาม โดยความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เข้าในวิปัสสนาญาณ 16 ซึ่งจะเริ่มในญาณที่ 4 เพราะในปัญญาเห็นเป็นของอาการเป็นไตรลักษณ์ของรูปนาม

สรุป

กสณ 10 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นกัมมัญฐานที่ใช้วัดสำหรับเพ่งเพื่องูจิตให้เกิดสมาธิ เพื่อให้บรรลุ
ฌานในการระงับนิวรณ์และเป็นบาทฐานเพื่อก้าวขึ้นไปสู่การเจริญวิปัสสนา

กสิณ 10 เป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา การเจริญกสิณโดยถึงที่กัณฺหาหรือไม่ต้องกัณฺหาก็ได้แต่ให้โยนิโสมนัสสิการ โดยปัญญาเห็นอาการเป็นไตรลักษณ์ เป็นสมณะนำหน้า เป็นการที่เห็นอาการไตรลักษณ์จะชัดกว่า แล้วมีพลังของสมาธิข่มในเรื่องนิรณ 5 ที่จะดีกว่ากับการเจริญการปฏิบัติวิปัสสนาล้วน ท้ายที่สุดเมื่อเห็นอาการไตรลักษณ์จะเข้าในญาณ 16 ก็จะถึง มรรค ผล นิพพาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การรู้กลืน 10 ในคัมภีร์พุทธศาสนาแล้ว จะสามารถนำความรู้นี้ไปใช้ประโยชน์ต่อผู้อ่านเองสามารถนำไปปฏิบัติกลืนหรือสามารถนำกลืนนั้นยกขึ้นเป็นวิปัสสนาภาวนาต่อตนเอง สามารถใช้ประโยชน์ต่อผู้อ่าน สามารถเป็นอาจารย์ในการให้ความรู้หรือการปฏิบัติให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติ ผู้เฝ้ารู้ ที่เกี่ยวกับกลืนนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

จรูญ วรณกสิณานนท์. (2545). การเพ่งกลืน : วิธีฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่จิตเป็นสมาธิเร็ว. (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: พุทธลีลา.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ). (2549). *การพัฒนาจิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

พระพงศ์สืทธิ โพธิ์เพชรเลียบ และ วิโรจน์ คัมครอง. (2565). กสิณ 10 กับการบรรลธรรมในคัมภีร์วิสุทธิมรรค.

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2), 517-527.

พระพุทโธมหาราช. (2553). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. สมเด็จพระพุทธมหาราช (อภ. อาสนมหาเถร). (ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่

10). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.พระสัทธัมมโชติกะ. (2536). *ธัมมาจริยะ ปุจฉาวิสัชนาโชติกะ หลักสูตร อภิธรรมกถิกา ภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พัฒนกิจพาณิชย์.

พระโศภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2548). *วิปัสสนาญ้ย เล่ม 1*. นนทบุรี: ไทยร่มเกล้า.

พระอริยคุณาธาร (ปฐุโส เสี่ยง). (2555). *ทิพยอำนาจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2552). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.